

پیشگفتار چاپ بیست و نهم

امروزه نظام آموزش و پرورش یکی از نظام‌های مهم اجتماعی است که موضوع آن انسان‌سازی است و این کار امری پیچیده و وقت‌گیر و پردامنه است که سرمایه‌گذاری بیشتر، برنامه‌های نظام‌یافته و همکاری نهادهای گوناگون جامعه را می‌طلبد. در ایران نظام آموزش و پرورش به سبک جدید سابقه‌ای ۱۷۱ ساله دارد که در کتاب *سازمان و قوانین آموزش و پرورش* به سیر تحول این نظام اشاره شده است. از آنجا که در سال‌های اخیر تحول در این نظام همواره مورد تأکید مقامات کشور بوده است و اسناد متعددی از جمله سند تحول بنیادین آموزش و پرورش به تصویب شورای عالی انقلاب فرهنگی و شورای عالی آموزش و پرورش رسیده و آشنایی دانشجویان و دست‌اندرکاران تعلیم و تربیت با این سند و سایر اسناد ضرورت دارد. به پیشنهاد مسئولان محترم سازمان سمت فصول این کتاب مورد تجدیدنظر قرار گرفته و اطلاعات جدیدی در حوزه‌های زیر مطرح شده است:

- قوانین جدید مصوب مجلس شورای اسلامی؛
- اسناد تحولی آموزش و پرورش کشور مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی و شورای عالی آموزش و پرورش؛
- زیرنظام‌های سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و ساحت‌های ۶ گانه تعلیم و تربیت؛
- تغییرات ساختار اداری و تشکیلات وزارت آموزش و پرورش؛
- قوانین و مقررات جدید آموزش و پرورش؛
- تحولات مربوط به دوره‌های پیش‌دبستانی، دبستانی، دوره اول و دوم متوسطه به لحاظ تشکیلاتی و مقرراتی؛
- تحولات مربوط به تربیت و تأمین معلمان دانشگاه فرهنگیان و دانشگاه شهید رجایی؛
- تحولات مربوط به رتبه‌بندی معلمان و مقررات اداری و مالی.

امید آنکه مباحث مطرح شده در این کتاب برای همه دست‌اندرکاران و مسئولان تعلیم و تربیت کشور به خصوص دانشجویان رشته مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی دانشگاه‌های مختلف سودمند باشد و با ارائه رهنمودهای ارزنده خود نگارنده را یاری دهند.

احمد صافی

پیشگفتار چاپ شانزدهم

تصویب قانون مدیریت خدمات کشوری در مجلس شورای اسلامی در سال ۱۳۸۶ و تأثیر آن در تغییر نظام اداری و استخدامی کارکنان دولت از جمله وزارت آموزش و پرورش و تغییر ساختار اداری و تشکیلاتی این وزارتخانه و وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و سایر قوانین و مقررات آموزشی و ضرورت آگاهی دست‌اندرکاران تعلیم و تربیت به تازه‌ترین مطالعات و تغییرات کمی و کیفی آموزش و پرورش موجب شد تا به پیشنهاد مسئولان محترم سازمان سمت فصول کتاب *سازمان و قوانین آموزش و پرورش ایران* مورد تجدید نظر قرار گیرد و تغییرات یاد شده در چاپ شانزدهم کتاب آورده شود.

امید آنکه مباحث مطرح شده در این کتاب که مبتنی بر برنامه مصوب وزارت علوم، تحقیقات و فناوری است مورد استفاده استادان محترم، دانشجویان، مدیران سطوح مختلف وزارت آموزش و پرورش و دست‌اندرکاران تعلیم و تربیت کشور قرار گیرد و با ارائه رهنمودهای ارزنده خود نگارنده را در تجدیدنظر چاپ‌های بعدی یاری دهند.

احمد صافی

پیشگفتار

یکی از سازمان‌های مهم و مؤثر در جهان امروز و آینده، سازمان آموزش و پرورش است؛ سازمانی که الگوی کلیه نهادها و مؤسسات و سازمان‌های رسمی جامعه است. موضوع اساسی و محور اصلی این سازمان «انسان» است و مهم‌ترین و دشوارترین مسئله مبتلا به انسان تعلیم و تربیت اوست.^۱ ثمربخشی این سازمان از یکسو تبدیل انسان‌های خام و مستعد به انسان‌های سالم، خلاق، بالنده، متعادل و رشد یافته و از سوی دیگر تأمین‌کننده نیازهای نیروی انسانی جامعه در سطوح مختلف و در بخش‌های متفاوت فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی است.

در این سازمان گسترده و عظیم، میلیون‌ها کودک، نوجوان، جوان و حتی بزرگسال بهترین زمان حیات خود را در فضای مدارس و دانشگاه‌ها به یادگیری و یاددهی می‌گذرانند. در طول قرن‌های متمادی در ایران مکتب‌ها و مدرسه‌های علوم دینی و همچنین مدارس به سبک جدید عهده‌دار انتقال عناصر فرهنگی و فرایند یادگیری و یاددهی به کودکان و نوجوانان بوده‌اند.

با توجه به رشد روزافزون جمعیت، تحولات جامعه، اهمیت یافتن آموزش و پرورش و استقبال از تحصیل در دوره‌های مختلف تحصیلی، تعداد مدارس و دانش‌آموزان و دانشجویان افزایش یافته، در نتیجه اهداف و وظایف سازمان آموزش و پرورش پیچیده‌تر و مأموریت آن گسترده‌تر و رسالت و مسئولیت‌های آن سنگین‌تر شده است.

وجود حدود ۱۹ میلیون دانش‌آموز^۲ در حدود ۱۱۰ هزار واحد آموزشی و بیش از یک میلیون نفر کادر اداری و آموزشی و ۶۵۰ منطقه آموزشی و صدها دفتر و اداره کل ستادی و اجرایی در وزارت آموزش و پرورش و اختصاص ۱۵ درصد از بودجه سالانه کشور در سال ۱۳۷۶-۱۳۷۷ و مطالعه روند توسعه آموزش و پرورش در برنامه اول توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ایران مبین اهمیت، پیچیدگی و گستردگی سازمان آموزش و پرورش و مدیریت آن است.

۱. شکوهی، غلامحسین، تعلیم و تربیت و مراحل آن، ص ۵.

۲. در سال تحصیلی ۱۳۸۸-۱۳۸۹ تعداد دانش‌آموز کشور به حدود ۱۴ میلیون نفر رسیده است.

کار کردن و مؤثر بودن در این سازمان با استفاده از منابع انسانی و امکانات متنوع و یا اظهار نظر درباره عملکرد آن، مستلزم شناخت تحولات و چگونگی شکل‌گیری ساختارهای آموزشی و تشکیلات اداری و آگاهی از مبانی قانونی و مقررات اداری و آموزشی، اهداف، برنامه‌ها، سازماندهی و سیاست‌های حاکم بر دوره‌های مختلف تحصیلی و مدیریت و رهبری در رده‌های عالی، میانی و اجرایی آن است.

از آنجا که آگاهی از سیر تحولات و وضع موجود در سازمان اداری و آموزشی و قانون‌های مربوط به آموزش و پرورش ایران برای دانشجویان رشته مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی دانشگاه‌های مختلف کشور ضروری به نظر می‌رسد؛ براساس پیشنهاد سازمان مطالعه و تدوین کتب دانشگاهی در علوم اسلامی و انسانی (سمت) مبتنی بر برنامه مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی، کتاب حاضر با عنوان *سازمان و قوانین آموزش و پرورش ایران در پانزده فصل تألیف شده است.*

در این کتاب سعی بر این است که خوانندگان با موارد زیر آشنا شوند:

- مفهوم و اهمیت سازمان‌های آموزشی و روش‌های اداره این سازمان‌ها؛
- سیر تحول و شکل‌گیری ساختار اداری و تشکیلاتی آموزش و پرورش ایران از تأسیس وزارت علوم تاکنون؛
- سیر تحول و تغییرات ساختار آموزشی از دارالفنون تاکنون؛
- اهداف و سازمان و وظایف مدیران هر دوره آموزشی؛
- وظایف و مسئولیت‌های فعلی سازمان‌ها و مسئولان آموزش و پرورش؛
- مبانی قانونی و اهم قوانین و مقررات اداری و آموزشی و استخدامی؛
- مطالعات انجام شده در تغییر نظام آموزش و پرورش و طرح جدید آموزش متوسطه بعد از انقلاب اسلامی.

همچنین در پایان کتاب، علاوه بر ذکر منابع و مآخذ، متن کامل بعضی از قانون‌های مهم آموزش و پرورش، اساسنامه‌ها و آیین‌نامه‌ها برای مطالعه و بررسی بیشتر خوانندگان به ویژه دانشجویان محترم به عنوان ضمایم آمده است.

نظر به استقبال دانشجویان، اساتید محترم و دست‌اندرکاران آموزش و پرورش از این کتاب و ضرورت درج آخرین اطلاعات مربوط به سازمان و قوانین آموزش و پرورش در آن، براساس پیشنهاد سازمان «سمت» تجدید نظر لازم صورت گرفت.

امیدواریم که محتوای این کتاب برای همه دست‌اندرکاران و مسئولان تعلیم و

تربیت کشور به خصوص دانشجویان رشته مدیریت و برنامه ریزی آموزشی دانشگاه های مختلف، سودمند باشد و اساتید، صاحب نظران، مسئولان آموزش و پرورش و دیگران با خواندن این کتاب و ارائه رهنمودها و پیشنهادهای سازنده خود، نگارنده را در اصلاح و تکمیل آن یاری دهند.

ما بدان مقصد عالی نتوانیم رسید هم مگر پیش نهاد لطف شما گامی چند

احمد صافی